

ми (висока напруженість, викиднебезпечність, газонасиченість та ін.), у нових технологіях запропоновано залучати до корисної роботи і виконання важливих технологічних функцій. Практичним підсумком такого підходу є впровадження у виробництво нових ефективних способів і технологій відпрацювання вугільних пластів, а також засобів управління гірським тиском. Зокрема, під керівництвом А.Ф. Булата розроблено і зrealізовано галузеву програму широкомасштабного впровадження анкерних систем на шахтах України.

Анатолій Федорович є керівником Програми НАН України з видобування й утилізації шахтного метану, в межах якої виконують пілотні проекти з видобування газу.

Перу вченого належить понад 380 наукових праць, у тому числі 11 монографій і брошур, більше ніж 70 винаходів. Результати наукових досліджень А.Ф. Булата опубліковані як в нашій країні, так і за кордоном, вони ввійшли до низки нормативних документів з управління гірським тиском, затверджених вуглевидобувною галуззю, і з успіхом запроваджені на шахтах Донецького та Львівсько-Волинського вугільних басейнів. Під науковим керівництвом Анатолія Федоровича підготовано 8 кандидатів і 2 доктори наук.

За значний особистий внесок у зміцнення наукових засад гірничої справи А.Ф. Бу-

лату Указом Президента України присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (1997). Його нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня (2006), знаками «Шахтарської слави» трьох ступенів (1996, 1997, 2000) і «Шахтарської доблесті» III і II ступенів (2006, 2007).

Анатолій Федорович виконує значну наукову і науково-організаційну роботу. Він член Президії НАН України, академік-секретар Відділення механіки НАН України, голова Українського відділення Міжнародної академії авторів наукових відкриттів, голова Міжвідомчої наукової ради «Наукові основи розроблення вугільних родовищ України». Учений входить до складу Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, Президії ВАК України, кількох міжнародних наукових товариств і комітетів. А.Ф.Булат керує роботою аспірантів та докторантів, бере активну участь в атестації наукових кадрів найвищої кваліфікації як голова спецради із захисту докторських і кандидатських дисертацій при Інституті геотехнічної механіки ім. М.С. Полякова НАН України.

Наукова громадськість, колеги та учні вітають Анатолія Федоровича з ювілеєм, зичать йому міцного здоров'я, нових творчих звершень у його багатогранній діяльності.

80-річчя члена-кореспондента НАН України Ю.П. ЗОЗУЛІ

23 грудня виповнилося 80 років видатному вченому-нейрохірургу члену-кореспонденту НАН України Юрію Панасовичу Зозулі.

Ю.П. Зозуля народився в 1927 р. у м. Вінниці. Його батько Афанасій Софронівич був інженером-автодорожником, мати Зінаїда Олексіївна — фармацевтом. У 1945 р. він

із золотою медаллю закінчив середню школу, а в 1950 р. — Вінницький медичний інститут (із відзнакою).

У 50-х рр. у Києві створювався перший і єдиний в Україні Інститут нейрохірургії. Його перший директор, академік Олександр Іванович Арутюнов, відбирав найталановитіших випускників для нового закладу, серед яких був і Юрій Зозуля. Здібного до хірургії студента помітив академік Пилип Миколайович Серков, який став його першим учителем-наставником. З 1950 р. Юрій Панасович пройшов шлях від клінічного ординатора до директора (призначений у 1993 р.) цього провідного в Україні нейрохірургічного закладу, який сьогодні носить назву Державна установа «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова АМН України».

У 1953 р. Ю.П. Зозуля захистив кандидатську дисертацію «Клиническое и экспериментальное обоснование комбинированного лечения туберкулом задней черепной ямки», а в 1966 р. — докторську дисертацію «Кровоснабжение опухолей полушарий головного мозга и наблюдаемые при них изменения мозгового кровообращения».

Юрій Панасович належить до хірургів, майстерність рук яких дарована Природою, відшліфована результатом копіткої важкої роботи, великого досвіду, нескінченних тренувань. Його операції, найбільш технічно складні, вимагали особливого вміння, вони доступні не всім нейрохірургам, а тому зазвичай, збирали велику хірургічну аудиторію.

Основні напрями наукових розробок ученого — це нейроонкологія, вивчення біомолекулярних та генетичних механізмів розвитку пухлин мозку, клінічна патофізіологія мозкового кровообігу, судинна нейрохірургія, проблеми нейротрасплантації, розроблення методів мініінвазивних хірургічних втручань за різних видів патології головного та спинного мозку.

Важливим науковим здобутком Юрія Панасовича є: розробки в галузі нейрохірургії, що стосуються проблем патофізіології мозкового кровообігу в разі пухлинних та судинних захворювань головного мозку, створення найефективніших методів діагностики та хірургічного лікування різних видів патології нервової системи. Ю.П. Зозуля один із перших започаткував упровадження мікрохірургічної технології в нейрохірургію, що значно збільшило можливості оперативних втручань у важкодоступних базальних відділах мозку та підвищило їхню ефективність. Під керівництвом ученого розроблено методи хірургічного лікування менінгіту краніобазальної локалізації, неврину слухового нерва, краніофарингіту, проведено дослідження та започатковано методи ревааскуляризації в разі ішемічних інсультів.

Коло наукових інтересів Юрія Панасовича досить широке, проте особливе місце в його наукових розробках посідають проблеми судинної нейрохірургії, що відображено в монографіях «Мозговое кровообращение при опухолях полушарий головного мозга» (1972), «Сосудистая нейрохирургия» (1990), «Спинальные сосудистые опухоли и мальформации» (2002), а також питання нейроонкології, які розкриті в багатьох монографіях: «Метастатические опухоли головного мозга» (1973), «Опухоли зрительного бугра и подкорковых узлов головного мозга» (1977), «Краниоорбитальные опухоли» (1988) та ін.

Ю.П. Зозуля є координатором розробок хірургічного лікування наслідків запальних процесів і аномалій розвитку головного та спинного мозку, больових спондилогенних синдромів, уражень черепно-мозкових і периферійних нервів, дитячого церебрального паралічу. Для лікування вказаної патології нервової системи ефективно застосовують сучасні мікрохірургічні технології, методи лазерної, внутрішньосудинної, ендоскопічної, стереотоксичної нейрохірургії, а також комбіновані методи лікування з викорис-

танням гормональних, хіміотерапевтичних, імунологічних та протибольових засобів. Наукові дослідження за цими напрямками знайшли відображення в багатьох монографіях ученого, останні з яких «Антиоксидантні властивості природних сполук в умовах впливу іонізуючого випромінювання» (2001), «Нейрогенная дифференцировка стволових клеток» (2005), «Хирургическое лечение нейрокомпрессионных пояснично-крестцовых болевых синдромов» (2006).

1991 року Ю.П. Зозулю обрано членом-кореспондентом НАН України. У 1996 р. за велику організаційну роботу і цикл праць про впровадження нових методів діагностики та мікрохірургічного лікування пошкоджень периферійної нервової системи він удостоєний Державної премії України в галузі науки і техніки. У 2001 р. за цикл робіт із розроблення та використання лікворощунувальних систем Юрій Панасович удруге визнаний гідним цієї почесної премії. 1999 року за цикл робіт, присвячених вивченню окисно-відновних і антиоксидантних процесів за умов ураження центральної нервової системи йому присуджено премію Президії НАН України ім. О.О. Богомольця.

Сьогодні Ю.П. Зозуля керує розробленням перспективних фундаментальних і прикладних досліджень з різних наукових напрямів. Серед них:

- ♣ застосування нових технологій у нейрохірургії: нарощування дофамінергічних нейронів із стовбурових клітин головного мозку ембріонів ссавців для лікування рухових порушень за умов нейродегенеративних захворювань ЦНС, вивчення імуномодулювальної активності стовбурових нейроклітин; використання генних технологій у лікуванні експериментальної черепно-мозкової травми;
- ♣ у галузі нейроонкології: вивчення біомолекулярних та генетичних змін гліальних та сполучнотканинних внутрішньочерепних пухлин; розробка комбінова-

них методів лікування гліом головного мозку та гормонозалежних і гормоноактивних пухлин головного мозку;

- ♣ судинна патологія головного мозку: розроблення реконструктивних операцій у разі внутрішньочерепних аневризмів і артеріо-венозних мальформацій;
- ♣ лікування уражень спинного мозку та хребта: удосконалення пункційної вертебропластики, технології протезування міжхребцевих дисків рухомими протезами, порталних ендоскопічних операцій за умов дискогенних попереково-крижових радикулітів та методів відновного лікування компресійних уражень периферійних нервів;
- ♣ використання телекомунікаційних систем: розроблення сучасних інформаційних технологій і програмних засобів для скринінг-тестування здоров'я населення; створення системи інтегрованої діагностики із застосуванням магніторезонансних, рентгенівських та однофотонних емісійних гомографічних методів.

Юрію Панасовичу притаманні новаторський підхід, вміння передбачати, знаходити і впроваджувати все найновіше у світі в галузі нейронаук. Слід відзначити його постійне намагання придбати для інституту та встановити найсучаснішу діагностичну і нейрохірургічну техніку. Завдяки цьому сьогодні в Інституті нейрохірургії ім. А.П. Ромоданова АМН України працюють: найсучасніші комп'ютерний та магніторезонансний томографи, агіографічний комплекс, однофотонний емісійний комп'ютерний томограф, апарати ультразвукової доплерографії.

Разом з академіками Л.Т. Арутюновим та А.П. Ромодановим Ю.П. Зозуля очолив і продовжує вдосконалювати українську нейрохірургічну школу, а свій багатий науковий і практичний досвід щедро передає учням. Підсумок багаторічної роботи Юрія Панасовича — підготовані 27 кандидатів та 18 докторів наук.

Учений — автор 560 наукових робіт, у тому числі 18 монографій, має 25 авторських свідоцтв. У 2007 р. вийшла друком його фундаментальна праця — «Глиомы головного мозга».

Важливий аспект діяльності Ю.П. Зозулі — його постійна державна і суспільна робота. Він віце-президент АМН України, голова Наукової ради з клінічної медицини АМН України, голова комісії з атестації лікарів у закладах АМН України, член Експертної ради з питань науки та науково-технічної політики при Кабінеті Міністрів України, член Науково-технічної ради Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій, член Вищої експертної ради Міністерства освіти і науки, членом координаційної ради з напрямку «Новітні біотехнології, методи діагностики та лікування захворювань» при Міністерстві освіти і науки, член президії Вченої ради Міністерства охорони здоров'я України. Юрій Панасович став першим

президентом Української асоціації нейрохірургів, яка об'єднує нейрохірургів України та представників суміжних професій. Авторитет цієї асоціації зростає з кожним роком. Українську асоціацію нейрохірургів прийнято до Європейської та Всесвітньої асоціації нейрохірургів, а Ю.П. Зозуля входить до складу виконавчого комітету цих асоціацій. Він головний редактор «Українського нейрохірургічного журналу», член редколегії «Журналу Академії медичних наук» та інших вітчизняних і закордонних наукових медичних часописів, зокрема «Вопросы нейрохирургии».

Ю.П. Зозулі присвоєно звання «Заслужений діяч науки і техніки» (1978), його нагороджено 3 орденами і 5 медалями, почесними грамотами Президії Верховної Ради України (1982, 2005).

Наукова громадськість, колеги та учні щиро вітають Юрія Панасовича з ювілеєм, бажають йому міцного здоров'я, невичерпної працездатності та оптимізму.

70-річчя члена-кореспондента НАН України Н.К. КОВАЛЕНКО

19 грудня виповнилося 70 років знаому біологові члену-кореспонденту НАН України Надії Костянтинівні Коваленко.

Н.К. Коваленко народилася в 1937 р. у м. Мінську. Вищу освіту здобула в Мінському державному медичному інституті (1961). З 1991 р. Надія Костянтинівна — доктор біологічних наук, у 2000 р. обрана членом-кореспондентом НАН України. Вона працює провідним науковим співробітником відділу фізіології промислових мікроорга-

нізмів Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України, у який прийшла понад 40 років тому.

Н.К. Коваленко — визнаний провідний фахівець у галузі дослідження біології молочнокислих бактерій. Її роботи відомі не тільки в Україні, але й на теренах СНД. Фундаментальні дослідження, виконані Надією Костянтинівною, відображають особливості екології, фізіології, систематики молочнокислих бактерій. Вона вперше запропонувала екологічні підходи в систе-